

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СУДАМИ СПОРІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗАХИСТОМ ПРАВА ВЛАСНОСТІ: СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНOSTІ ПРОБЛЕМИ

У статті проведено дослідження стану наукової розробленості проблеми процесуальних особливостей розгляду судами спорів, пов'язаних із захистом права власності. Проаналізовано окремі проблемні аспекти, які вивчалися вітчизняними науковцями у сфері правового регулювання даних правовідносин з метою визначення ефективних цивільно-правових способів захисту прав власників у цивільному судочинстві.

Ключові слова: конституційні права громадян, майнові правовідносини, регулювання речових прав, інститут права власності, набуття права власності, захист права власності, цивільне судочинство, сторони в цивільному процесі, судовий розгляд, право на справедливий суд.

Liliakov Oleksii. Procedural features of court consideration of disputes related to the protection of property rights: state of scientific development of the problem

The article investigates the state of scientific development of the problem concerning procedural features of court consideration of disputes related to the protection of property rights. It analyzes specific problematic aspects studied by domestic scholars in the field of legal regulation of these relations to determine effective civil-law methods of protecting owners' rights in civil proceedings.

Key words: constitutional rights of citizens, property relations, regulation of property rights, institute of property rights, acquisition of property rights, protection of property rights, civil proceedings, parties in civil proceedings, court consideration, right to a fair trial.

Одними з ключових в юридичній науці є питання про право власності та його захист. Так, у статті 13 Конституції України зазначено, що засадничим принципом у сфері захисту права власності є положення про те, що держава забезпечує рівний захист прав усіх

суб'єктів права власності. Відповідно до статті 41 Основного Закону ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності.

Забезпечення дієвого захисту права власності є надзвичайно важливим та потребує особливої уваги у правозастосовній діяльності.

Не ставлячи перед собою завдання вирішення всіх проблем у сфері захисту права власності в судах, зупинимося на деяких дискусійних питаннях, висвітлених у наукових дослідженнях, присвячених вивченню даної тематики.

Необхідно відзначити, що реформи у сфері судової влади та судочинства, які відбулися останнім часом у нашій державі, торкнулися багатьох аспектів. Зокрема, були значно вдосконалені норми як матеріального, так і процесуального права.

У свою чергу, сучасна юридична наука характеризується низкою наукових досліджень, присвячених вивченню проблем регулювання речових прав у цивільному законодавстві, доктрині та судовій практиці України, форм цивільного обороту речей, визначенню моменту набуття права власності, нарешті, аналізу специфіки правовідносин щодо захисту права власності та класифікації цивільно-правових способів задля цього.

Водночас аналіз судової практики свідчить, що суди не завжди дотримуються єдиної позиції при вирішенні спорів, пов'язаних із захистом права власності. Невизначеність щодо одноманітного застосування положень закону до справ даної категорії інколи призводить до порушення конституційних прав громадян. Зважаючи на це, існує необхідність у новому погляді на шляхи вдосконалення регулювання даних правовідносин.

Визнавши норми Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року (далі – Європейської конвенції з прав людини), а також практику Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) джерелом права згідно із Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 № 3477-IV, наша держава взяла на себе зобов'язання дотримання конвенційних гарантій у сфері захисту прав людини.

Висвітлюючи гарантії захисту права власності в контексті Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, С.І. Бурденюк зазначає: у статті 1 Першого протоколу до цієї Кон-

венції зазначено, що кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений свого майна інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права.

Водночас гарантії права власності, передбачені у статті 1 Першого протоколу, забезпечуються також гарантіями права на справедливий суд (ст. 6), права на ефективний засіб правового захисту (ст. 13), заборонаю дискримінації (ст. 14), заборонаю зловживання правами тощо (ст. 17).

При цьому Перший протокол визначає межі міжнародно-правового регулювання питань, пов'язаних із правом власності, а правове регулювання питань захисту власності є прерогативою внутрішнього права держави.

Таким чином, одним з еталонних векторів руху держав-учасниць Конвенції цілком виправдано можна вважати досягнення та встановлення такого стану, за якого допущені порушення мінімально гарантованих прав людини могли б бути виправлені на національному рівні. Така ситуація є свідченням того, що держава не тільки з точки зору презумпції належності, а й фактично та повноцінно виконує роль гаранта мінімальних стандартів, закріплених Конвенцією.

Невід'ємним елементом означеного фактора має виступати наявність ефективних засобів правового захисту. Це також означає, що в контексті досліджуваної проблеми вкрай важливого значення набуває гарантоване статтею 6 Конвенції право людини і громадянина на справедливий суд [1, с. 19 – 22].

Вивчаючи аспекти регулювання речових прав у цивільному законодавстві України, О.В. Ільків зазначив, що право власності на конкретний об'єкт має суб'єктивний характер і передбачає можливість здійснення власником правомірної поведінки з володіння, користування та розпорядження своїм майном. Водночас суб'єктивному праву власності відповідає обов'язок інших осіб утримуватися від порушення повноважень власника.

Однією з основних засад, які передбачають стабільність зазначених правовідносин, є принцип непорушності права власності, передбачений статтею 41 Конституції України, відповідно до якої ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності [2, с. 33 – 34].

Проблеми, пов'язані з визначенням моменту набуття права власності за законодавством України, досліджувала І.В. Яремова, яка зауважила, що досить часто в цивілістиці це питання розглядають як супутнє, не враховуючи його самостійної юридичної значущості для цивільних правовідносин, яка виходить за рамки суто речового права.

Визначення моменту набуття права власності має першочергове значення у разі пред'явлення позову щодо майна, оскільки тоді постає питання легітимації (належності) позивача чи відповідача, адже за таких обставин, як правило, лише власник може бути стороною в процесуальних правовідносинах.

Цивільне законодавство України передбачає, що право власності набувається на підставах, які не заборонені законом, зокрема з правочинів (ч. 1 ст. 328 ЦК України). Недотримання вищевказаних вимог стосовно законності підстав набуття права власності призведе до того, що особа не набуває такого права [3].

Водночас Г.Г. Харченко звернув увагу на те, що захист цивільних прав – це передбачені законом або договором способи охорони цивільних прав у разі їх порушення чи реальної небезпеки такого порушення. Відповідно до такого завдання цивільного законодавства у ЦК України до засад захисту права власності, а тому й речових прав, уведений, крім згаданого вище, принцип превентивного захисту суб'єктивного речового права. За особою-носієм речового права згідно із ч. 2 ст. 386 ЦК України передбачається можливість звернутися до суду ще до порушення його права з боку третіх осіб із вимогою про заборону вчинення певних дій, які можуть порушити суб'єктивне речове право, або з вимогою про вчинення певних дій для запобігання такому порушенню [4].

Як зазначила О.Б. Гнатів, у цивілістиці виділяються речово-правові та зобов'язально-правові способи захисту права власності. Правових підстав для виділення останніх та їх комплексного дослідження більш ніж достатньо. Це ст. 13 Конституції України, ст. 16 та ст. 386 ЦК України, а також норми спеціальних законодавчих актів.

Суб'єктами правовідносин щодо захисту права власності є: з одного боку, особи, які наділені правами власності щодо об'єкта та особи, що утримують у себе майно на підставі відповідних договорів або закону, які на підставі норм права уповноважені вимага-

ти захисту порушених суб'єктивних прав; з іншого боку – особи, неправомірними діями яких порушено ці суб'єктивні права на об'єкти власності [5].

Досліджуючи проблеми, пов'язані із захистом права власності, М.В. Матійко відзначив, що правовідношення щодо захисту права власності виникає з моменту його порушення та існує до досягнення мети (очікуваного ефекту), тобто до підтвердження у встановленому законом порядку обґрунтованості вимог власника і отримання відповідного результату.

При цьому цивільні правовідносини щодо захисту права власності, в рамках яких відбувається юрисдикційний захист, існують разом із процесуальними правовідносинами. Цивільні правовідносини щодо захисту права власності виникають з моменту порушення права власності, а процесуальні відносини – з моменту звернення до органу державної влади за захистом. Для припинення цивільних правовідносини щодо захисту права власності необхідне реальне задоволення вимог власника, процесуальні ж відносини припиняються з моментом винесення відповідного рішення органом державної влади [6, с. 40 – 42].

О.О. Кот зауважив, що питання про юридичну природу права на захист цивільних прав продовжує залишатися дискусійним. Так, частиною 1 статті 15 ЦК України встановлено, що кожна особа має право на захист свого цивільного права в разі його порушення, невизнання або оспорування. Зміст цієї норми дає підстави вважати, що право на захист у контексті зазначеної статті розглядається як суб'єктивне право особи – учасника цивільних правовідносин, що виникає у неї в разі порушення належних їй цивільних прав та інтересів (зокрема, невиконання або несвоєчасного виконання зобов'язання), невизнання цього права (наприклад, невизнання особи правонаступником майна реорганізованої юридичної особи) або оспорування цивільного права (зокрема, оспорування права власності на майно).

Статтею 16 ЦК України передбачено цілу низку способів захисту цивільних прав. З огляду на зміст цієї норми відповідний інструментарій включає різноманітні за характером явища. Поряд із визнанням правочину недійсним передбачені також класичні приклади цивільно-правової відповідальності: відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди, стягнення моральної (немайнової) шкоди, а також припинення дії, яка пору-

шує право, відновлення становища, яке існувало до порушення, зміна правовідношення та інші.

Цивільне законодавство передбачає, що окремі способи захисту можуть бути застосовані в рамках спірних правовідносин тільки через звернення до суду. Проте навряд чи можна вважати, що ця вимога характерна лише для заходів цивільно-правової відповідальності й не стосується інших способів захисту цивільних прав та законних інтересів [7].

Розглядаючи справи даної категорії, Верховний Суд сформулював правові висновки щодо важливості обрання належного способу захисту порушеного права особи. У постанові Верховного Суду від 08.05.2018 у справі № 910/1607/17 підкреслено, що застосування конкретного способу захисту цивільного права залежить як від змісту суб'єктивного права, за захистом якого звернулася особа, так і від характеру його порушення.

Позовом у процесуальному сенсі є звернення до суду з вимогою про захист своїх прав та інтересів, який складається із двох елементів: предмета і підстави позову.

Предметом позову є певна матеріально-правова вимога позивача до відповідача, а підставою позову – факти, які обґрунтовують вимогу про захист права чи законного інтересу. При цьому особа, яка звертається до суду з позовом, самостійно визначає у позовній заяві, яке її право чи охоронюваний законом інтерес порушено особою, до якої пред'явлено позов, та зазначає, які саме дії необхідно вчинити суду для відновлення порушеного права. У свою чергу, суд має перевірити доводи, на яких ґрунтуються позовні вимоги, у тому числі щодо матеріально-правового інтересу в спірних відносинах, і в разі встановлення порушеного права з'ясувати, чи буде воно відновлено у заявлений спосіб.

Під захистом права розуміється державно-примусова діяльність, спрямована на відновлення порушеного права суб'єкта правовідносин та забезпечення виконання юридичного обов'язку зобов'язаною стороною.

Спосіб захисту втілює безпосередню мету, якої прагне досягти суб'єкт захисту (позивач), вважаючи, що таким чином буде припинено порушення (чи оспорювання) його прав, він компенсує витрати, що виникли у зв'язку з порушенням його прав, або в інший спосіб нівелює негативні наслідки порушення його прав.

Завданням суду при здійсненні правосуддя є забезпечення, зокрема, захисту прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства і держави. Отже, встановивши наявність в особи, яка звернулася з позовом, суб'єктивного матеріального права або охоронюваного законом інтересу, на захист яких подано позов, суд з'ясовує наявність чи відсутність факту порушення або оспорення і відповідно ухвалює рішення про захист порушеного права або відмовляє позивачеві у захисті [8].

В.Л. Скрипник зазначає, що стаття 55 Конституції України, відповідно до якої права та свободи людини мають бути захищені судом, є підставою та правовою основою діяльності судів у даній сфері. Як сказано вище, поширеним є й поділ цивільно-правових способів захисту на речово-правові та зобов'язально-правові. Традиційно до речово-правових позовів відносять віндикаційний позов (вимоги неволодіючого власника до незаконного володільця про витребування майна), негаторний позов (вимоги власника щодо усунення порушень права власності, які не пов'язані з володінням) та позов власника про визнання права власності. Також частиною 2 статті 386 ЦК України передбачено можливість, за наявних підстав, звернення власника до суду з вимогою про заборону вчинення особою дій, що можуть порушити право власності, або з вимогою про вжиття заходів щодо запобігання такому порушенню.

У свою чергу, зобов'язально-правові способи захисту поділяються на договірні та недоговірні, а основою їх реалізації є застосування примусу.

Таким чином, у сучасній доктрині права під способом захисту цивільного права та інтересу зазвичай розуміють визначені законом або договором матеріально-правові заходи, спрямовані на відновлення (визнання) порушених (оспорюваних) прав і правовий вплив на правопорушника [9, с. 176 – 178].

До регламентованих ЦК України способів захисту права власності належать: визнання права власності (ст. 392); витребування майна із чужого незаконного володіння, у тому числі від добросовісного набувача (ст.ст. 387, 388); усунення перешкод у здійсненні права користування та розпорядження майном (ст. 391); заборона вчинення дій, які порушують право власності, або вчинення певних дій для запобігання такому порушенню (ст. 386); визнання

незаконним правового акта, що порушує права власника (ст. 393); зобов'язання повернути потерпілому безпідставно набуте майно (ст. 1212, 1213) та інші.

Повертаючись до актуальної судової практики, необхідно підкреслити наступне. У постанові Великої Палати Верховного Суду від 19.10.2022 у справі № 910/14224/20 (п. 78) зазначено, що держава забезпечує захист порушених або оспорюваних прав і законних інтересів осіб. Такі права та законні інтереси захищаються у спосіб, який передбачений законом або договором, та є ефективним для захисту конкретного порушеного або оспорюваного права чи законного інтересу. Якщо закон або договір не визначає такого ефективного способу захисту, то суд відповідно до викладеної в позові вимоги позивача може визначити в рішенні такий спосіб захисту, який не суперечить закону.

Отже, розглядаючи справу, суд має з'ясувати: 1) чи передбачений обраний позивачем спосіб захисту законом або договором; 2) чи передбачений законом або договором ефективний спосіб захисту порушеного права позивача; 3) чи є спосіб захисту, обраний позивачем, ефективним для захисту його порушеного права у спірних правовідносинах.

Якщо суд дійде висновку, що обраний позивачем спосіб захисту не передбачений законом або договором та/або є неефективним для захисту порушеного права позивача, позовні вимоги останнього не підлягають задоволенню. Однак якщо обраний позивачем спосіб захисту не передбачений законом або договором, проте є ефективним та не суперечить закону, а закон або договір, у свою чергу, не визначає іншого ефективного способу захисту, то порушене право позивача підлягає захисту обраним ним способом. Цей правовий висновок міститься також у постанові Великої Палати Верховного Суду від 19 січня 2021 року в справі № 916/1415/19 [10].

Особливості реалізації процесуальних прав сторін у справах, що виникають зі спорів про право власності, були предметом дослідження О.М. Гуліди Автор підкреслює, що власність і право власності становлять основу політичної, економічної, соціальної свободи особи у суспільстві.

При цьому вирішення питання цивільно-процесуального захисту права власності в разі його порушення, оспорювання чи невизнання належить судам. А правильне визначення сторін у

цивільних справах, що виникають у спорах про право власності, є обов'язковою передумовою ухвалення законних і обґрунтованих судових рішень

Це означає, що особливості правильного визначення сторін у цивільних справах, які виникають у спорах про право власності, потребують окремих досліджень.

У справах, що виникають у спорах про право власності, матеріально-правовими підставами звернення до суду є порушення, оспоровання чи невизнання права власності. Під першим розуміється завдання шкоди неправомірними діями відповідача. Оспоровання має місце в ситуаціях висунення претензій на те чи інше майно, коли власник звертається до суду з метою підтвердження своїх прав на відповідне майно. Невизнання права власності відбувається тоді, коли права власника ігноруються.

Для того, щоб виник процес у спорах про право власності, необхідна участь двох осіб – позивача і відповідача, між якими повинно існувати матеріально-правове відношення, що має спірний характер.

Сторони у справі є дійсними або ймовірними суб'єктами спірних матеріальних правовідносин, оскільки фактичні обставини справи встановлюються вже в стадії судового розгляду, при цьому при визначенні сторони мають поєднуватися матеріально-правові та процесуальні ознаки цього поняття [11].

У постанові Великої Палати Верховного Суду від 21.12.2022 у справі № 914/2350/18 (914/608/20) (п. 146, 148) зазначено, що визначення відповідачів, предмета та підстав спору є правом позивача, тоді як установлення належності відповідачів й обґрунтованості позову – обов'язком суду, який він виконує під час розгляду справи (зокрема, постанови Великої Палати Верховного Суду від 13.03.2019 у справі № 757/39920/15-ц (п. 31), від 27.03.2019 у справі № 520/17304/15-ц (п. 63), від 01.04.2020 у справі № 520/13067/17 (п. 71)).

Установивши, що позов заявлений до неналежного відповідача і відсутні визначені процесуальним законом підстави для заміни неналежного відповідача належним, суд відмовляє у позові до такого відповідача (зокрема, постанови Великої Палати Верховного Суду від 30.01.2019 у справі № 552/6381/17 (пункт 39), від 01.04.2020 у справі № 520/13067/17 (пункт 75)) [12].

Таким чином, правильність визначення сторін також є однією з передумов для успішного здійснення правосуддя з цієї категорії справ.

Висновки. Підсумовуючи викладене, варто зауважити, що сучасними представниками вітчизняної правової науки достатньо глибоко і різнобічно досліджувалися проблеми в сфері регулювання речових прав у цивільному законодавстві України, загальні положення права власності, захисту цього права, а також питання, пов'язані з розвитком та оптимізацією цивільного судочинства, забезпеченням прав учасників справ даної категорії.

Водночас процесуальні особливості розгляду судами спорів щодо захисту права власності в юридичній науці висвітлені недостатньо. Зважаючи на важливість даної проблематики, а також велику частку в судах загальної юрисдикції справ даної категорії, зазначене питання потребує більш детального дослідження з метою розробки конкретних рекомендацій щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування.

1. Бурденюк С.І. Гарантії захисту права власності відповідно до ст. 1 Першого протоколу Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 12. С. 19, 20, 21, 22.
2. Ільків О.В. Проблеми регулювання речових прав в цивільному законодавстві України: дис... докт. юрид. н. Львів, 2021. С. 33, 34.
3. Яремova І. В. Визначення моменту набуття права власності за законодавством України: дис... канд. юрид. н. Київ. 2015. С. 20, 49, 55, 68, 71.
4. Харченко Г.Г. Речові права у законодавстві, доктрині та судовій практиці України: дис... докт. юрид. н. Київ, 2017. С. 126, 140, 152, 154, 368, 370, 372.
5. Гнатів О.Б. Захист права власності в цивільному праві: дис... канд. юрид. н. Львів, 2014. С. 10, 11, 15, 16, 20, 21, 40, 41.
6. Матійко М.В. Цивільні правовідносини щодо захисту права власності. *Часопис цивілістики*. 2016. Вип. 20. С. 40–42.
7. Кот О.О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики: монографія. Київ: Алерта. 2017. С. 188, 189, 211, 212, 219–221, 301, 302.
8. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 08.05.2018 у справі № 910/1607/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74064249>.
9. Скрипник В.Л. Загальні питання захисту права власності та інших речових прав. *Юридичний науковий електронний журнал*. Запоріжжя. 2022. № 4. С. 176 – 178.
10. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19.10.2022 у справі № 910/14224/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107476264>.
11. Гуліда О.М. Сторони у справах, що виникають зі спорів про право власності. *Форум права*. Харків. 2014. № 3. С. 88, 90, 91,

94, 95. 12. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 21.12.2022 у справі № 914/2350/18 (914/608/20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108480607>.

References

1. Burdenyuk S.I. Harantii zakhystu prava vlasnosti vidpovidno do st. 1 Pershoho protokolu Konventsii pro zakhyst prav liudyny ta osnovopolozhnykh svobod. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2016. № 12. S. 19, 20, 21, 22. 2. Ilkiv O.V. Problemy rehuliuвання rechovykh prav v tsyvilnomu zakonodavstvi Ukrainy: dys... dokt. yuryd. n. Lviv, 2021. S. 33, 34. 3. Yareмова I.V. Vyznachennia momentu nabuttia prava vlasnosti za zakonodavstvom Ukrainy: dys... kand. yuryd. n. Kyiv, 2015. S. 20, 49, 55, 68, 71. 4. Kharchenko G.G. Rechovi prava u zakonodavstvi, doktryni ta sudovii praktytsi Ukrainy: dys... dokt. yuryd. n. Kyiv, 2017. S. 126, 140, 152, 154, 368, 370, 372. 5. Hnativ O.B. Zakhyst prava vlasnosti v tsyvilnomu pravi: dys... kand. yuryd. n. Lviv, 2014. S. 10, 11, 15, 16, 20, 21, 40, 41. 6. Matiyko M.V. Tsyvilni pravovidnosyny shchodo zakhystu prava vlasnosti. *Chasopys tsyvilistyky*. Odesa, 2016. Vyp. 20. S. 40–42. 7. Kot O.O. Zdiisnennia ta zakhyst subiektyvnykh tsyvilnykh prav: problemy teorii ta sudovoi praktyky: monohrafiia. Kyiv: Alerta. 2017. S. 188, 189, 211, 212, 219 – 221, 301, 302. 8. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladі kolehii suddiv Kasatsiinoho hospodarskoho sudu vid 08.05.2018 u spravi № 910/1607/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74064249>. 9. Skrypnyk V.L. Zahalni pytannia zakhystu prava vlasnosti ta inshykh rechovykh prav. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. Zaporizhzhia. 2022. № 4. S. 176-178. 10. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 19.10.2022 u spravi № 910/14224/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107476264>. 11. Hulida O.M. Storony u spravakh, shcho vynykaiut zi sporiv pro pravo vlasnosti. *Forum prava*. Kharkiv. 2014. № 3. S. 88, 90, 91, 94, 95. 12. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 21.12.2022 u spravi № 914/2350/18 (914/608/20). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108480607>.

Liliakov Oleksii. Procedural features of court consideration of disputes related to the protection of property rights: state of scientific development of the problem

One of the key issues in legal science is the right of ownership and its protection. Article 13 of the Constitution of Ukraine states that a fundamental principle in the field of property rights protection is that the state ensures equal protection of the rights of all property rights subjects. According to Article 41 of the Constitution, no one can be unlawfully deprived of their property rights. Ensuring effective protection of property rights is extremely important and requires special attention in legal practice.

By recognizing the norms of the 1950 Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms (hereinafter – the European convention on human rights), as well as the case law of the European Court of Human

Rights as a source of law in accordance with the Law of Ukraine “On the execution of decisions and application of the practice of the European Court of Human Rights” dated 23.02.2006 № 3477-IV, our state has undertaken to comply with the convention guarantees in the field of human rights protection.

It is necessary to note that recent reforms in the judiciary and justice in our country have affected many aspects. In particular, both substantive and procedural law norms have been significantly improved. In turn, modern legal science is characterized by a number of scientific studies devoted to the problems of regulating property rights in civil law, doctrine, and judicial practice of Ukraine, forms of civil circulation of things, determination of the moment of acquisition of property rights, and finally, analysis of the specifics of legal relations regarding the protection of property rights and classification of civil-law methods for this purpose.

At the same time, an analysis of judicial practice shows that courts do not always adhere to a unified position when resolving disputes related to the protection of property rights. Uncertainty regarding the uniform application of existing legal provisions to cases of this category sometimes leads to violations of citizens’ constitutional rights.

It is worth noting that modern representatives of domestic legal science have sufficiently deeply and comprehensively studied problems in the field of regulating property rights in the civil legislation of Ukraine, general provisions of property rights, protection of this right, as well as issues related to the development and optimization of civil proceedings, ensuring the rights of participants in cases of this category.

However, the procedural features of court consideration of disputes regarding the protection of property rights in legal science are insufficiently covered. Given the importance of this issue, as well as the large share of cases of this category in the courts of general jurisdiction, this issue requires more detailed research to develop specific recommendations for improving legislation and its application practice.

Key words: constitutional rights of citizens, property relations, regulation of property rights, institute of property rights, acquisition of property rights, protection of property rights, civil proceedings, parties in civil proceedings, court consideration, right to a fair trial.